Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 51. posiedzeniu Senatu
w dniu 28 stycznia 2026 r.

Oświadczenie skierowane do ministra nauki i szkolnictwa wyższego Marcina Kulaska

Składam niniejsze oświadczenie w związku z napływającymi do mnie sygnałami od przedstawicieli kadry akademickiej uczelni i szkół wyższych, w szczególności realizujących kształcenie na kierunkach pedagogicznych oraz psychologicznych. Z przekazywanych informacji wynika, że w praktyce akademickiej istnieje poważna rozbieżność pomiędzy formalnymi zasadami rekrutacji na studia a realnymi wymaganiami związanymi z realizacją programu kształcenia.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami na etapie rekrutacji na studia wyższe kandydaci co do zasady nie są zobowiązani do przedstawiania zaświadczenia o niekaralności, w tym w szczególności w zakresie przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Jednocześnie jednak każdy student kierunków pedagogicznych oraz psychologicznych jest zobowiązany do odbycia obowiązkowych praktyk zawodowych, które nieuchronnie wiążą się z bezpośrednim kontaktem z dziećmi i młodzieżą. W konsekwencji zaświadczenie o niekaralności wymagane jest dopiero na etapie organizacji i realizacji praktyk studenckich. Prowadzi to do sytuacji, w której student przyjęty na studia zgodnie z obowiązującymi przepisami może zostać formalnie dopuszczony do kształcenia, jednak z mocy prawa nie jest w stanie odbyć obowiązkowych praktyk zawodowych z uwagi na wcześniejszą karalność. W praktyce oznacza to brak możliwości ukończenia studiów i uzyskania dyplomu przy jednoczesnym braku podstaw prawnych do skreślenia takiej osoby z listy studentów.

Sytuacja ta rodzi istotne wątpliwości natury prawnej, organizacyjnej oraz etycznej. Z jednej strony uczelnie nie dysponują instrumentami pozwalającymi na rozwiązanie tego problemu w toku studiów, z drugiej zaś powstaje stan długotrwałej fikcji prawnej, w której student formalnie uczestniczy w procesie kształcenia, nie mając realnej możliwości jego zakończenia. Co szczególnie istotne, kandydaci na studia nie są na etapie rekrutacji w sposób jednoznaczny informowani o istnieniu takiej bariery prawnej, co oznacza, że podejmują decyzję o wyborze kierunku studiów bez świadomości, że z przyczyn niezależnych od uczelni mogą zostać trwale pozbawieni możliwości ich ukończenia.

Należy również podkreślić, że potencjalne zagrożenie nie ogranicza się wyłącznie do realizacji praktyk zawodowych. Bardzo często na terenach uczelni prowadzących kształcenie na kierunkach pedagogicznych i psychologicznych, w ramach współpracy z placówkami oświatowymi, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz organizacjami społecznymi, regularnie przebywają dzieci i młodzież uczestniczący w warsztatach, zajęciach pokazowych, projektach edukacyjnych, badaniach naukowych czy wydarzeniach otwartych. Oznacza to, że studenci wspomnianych kierunków mogą mieć kontakt z osobami małoletnimi również w przestrzeni samej uczelni, jeszcze przed formalnym rozpoczęciem praktyk zawodowych, co dodatkowo potęguje ryzyko wynikające z braku wcześniejszej weryfikacji.

Obecny stan rzeczy przenosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo małoletnich na uczelnie oraz ich partnerów instytucjonalnych, nie zapewniając im jednocześnie jednoznacznych narzędzi prawnych do weryfikacji studentów już na etapie rekrutacji. W kontekście obowiązujących standardów ochrony małoletnich oraz rosnących oczekiwań społecznych w tym zakresie opisana sytuacja wymaga pilnej refleksji systemowej.

W związku z tym zwracam się do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z prośbą o zajęcie stanowiska w następujących kwestiach.

1. Czy ministerstwo dostrzega wskazany problem systemowy oraz jego konsekwencje dla bezpieczeństwa małoletnich?

2. Czy prowadzone są analizy dotyczące skutków obecnego stanu prawnego dla studentów, uczelni oraz instytucji współpracujących z uczelniami?

3. Czy rozważane jest wprowadzenie zmian legislacyjnych lub organizacyjnych polegających na nałożeniu obowiązku przedstawiania zaświadczenia o niekaralności już na etapie rekrutacji na kierunki, których specyfika kształcenia zakłada obligatoryjny lub potencjalny kontakt z dziećmi i młodzieżą?

Uważam, że jednoznaczne uregulowanie tej kwestii jest konieczne ze względu na zarówno bezpieczeństwo osób małoletnich, przejrzystość procesu kształcenia, jak i ochronę praw kandydatów na studia oraz odpowiedzialność instytucji szkolnictwa wyższego.

Ewa Monika Kaliszuk
senator RP